

«налаштовує» майбутніх фахівців на всебічне вивчення й усвідомлення партитур хорових творів: їх образних ідей, стилістичних особливостей, логіки композиторських засобів вираження художньої думки в музичній формі. Аналітичне чуття та дослідницьке мислення, сформовані в здобувачів вищої освіти в результаті художньо-педагогічного аналізу хорових партитур, будуть живити фантазію майбутніх фахівців і виховувати справжніх викладачів хорового диригування.

Перспективною темою подальшого дослідження може стати вивчення результатів упровадження стильового підходу до диригентсько-хорової підготовки майбутніх фахівців музичних дисциплін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ашихміна Н. В. Сутність і компонентна структура музично-стильових уявлень майбутніх учителів музики / Н. В. Ашихміна // Наукові записки : Психолого-педагогічні науки : І мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Актуальні проблеми мистецької освіти». 2017. № 1. Ніжин : Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2017. С. 7–13.
2. Музыкальный энциклопедический словарь / гл. ред. Г. В. Келдыш. М. : Сов. энциклопедия, 1990. 672 с.
3. Шенберг А. Стиль и мысль. Статьи и материалы [сост. и перевод Н. Власовой и О. Лосевой] / А. Шенберг. М. : Издательский дом «Композитор», 2006. 528 с.
4. Шип С. Музична форма від звуку до стилю : Навчальний посібник / С. Шип. К. : Заповіт, 1998. 368 с.
5. Varvarigou M. Theoretical perspectives on the education of choral conductors: A suggested

framework / M. Varvarigou, C. Durrant // British Journal of Music Education. 2011. V. 28. № 3. P. 325–338.

REFERENCES

1. Ashykhmina, N. V. (2017). *Sutnist i komponentna struktura muzychno-stylovykh uiaвлен maibutnikh uchyteliv muzyky*. [The essence and component structure of musical-styles ideas of future music teachers]. Nizhyn.
2. *Muzykal'nyj enciklopedicheskij slovar'*. (1990). [Musical encyclopedic dictionary]. Moscow.
3. SHenberg, A. *Stil' i mysl'*. (2006). [Style and thought]. Moscow.
4. Shyp, S. (1998). *Muzychna forma vid zvuku do stiliu*. [Musical form from sound to style]. Kyiv.
5. M. Varvarigou & C. Durrant. (2011). *Theoretical perspectives on the education of choral conductors: A suggested framework*. [Theoretical perspectives on the education of choral conductors: A suggested framework]. London.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

АШИХМІНА Наталія Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри диригентсько-хорової підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: теорія і методика вдосконалення фахової підготовки майбутніх викладачів музичних дисциплін.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ASHYKHMINA Nataliia Vitalievna – PhD (Candidate of pedagogical Sciences), assistant professor of the Department of Conductor and Choral Training, State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky».

Circle of scientific interests: the theory and methods of improvement of the special training of prospective teachers of musical disciplines.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2021 р.

УДК 159.922:347

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-59-63

БАЛАНУЦА Олександр Олександрович –

кандидат економічних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Кувейті
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3470-9486>
email: balanutsa.alex@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ДИПЛОМАТА ЯК СИНЕРГІЯ ПРОЦЕСУ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний суспільний розвиток, у тому числі міжнародне життя, відзначається безпрецедентним динамізмом, надзвичайною складністю і багатомірністю. Отож, учасники світової політики дедалі частіше опиняються перед досі невідомими викликами, які необхідно адекватно оцінити і на які треба дати

ефективну відповідь. Зрозуміло, що це вимагає високого професіоналізму дипломатів і всіх, хто працює у сфері міжнародних взаємин. Відповідно має підвищуватись і рівень професійної підготовки таких фахівців [6, с 4]. Професійна підготовка фахівців-міжнародників повинна відповідати визначеним вимогам щодо особистісного та професійного зростання. Вивчення

професійної самоактуалізації майбутніх дипломатів необхідне для цілеспрямованого стимулювання їхнього професійного самовиховання, розвитку ініціативи, формування індивідуального стилю професійної діяльності з урахуванням особливостей, розвитку якісних характеристик особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми самоактуалізації особистості присвячені праці представників різних психологічних напрямів (Г. Гольдштейн, Є. Є. Вахромов, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм та інші). Проблема професійної самоактуалізації особистості стали предметом дослідження науковців: О. Галишнікової, І. Лебедика, Р. Ляшенка, В. Радула та ін. Однак, зауважимо, що на сучасному етапі питання розвитку професійної самоактуалізації майбутніх дипломатів не набуло широкого висвітлення в наукових дослідженнях. Це зумовлює нове бачення цілей професійної підготовки майбутніх дипломатів, зміну її статусу, шляхів формування та розвитку особистості.

Мета статті – розглянути проблему формування інтелектуального та емоційного потенціалу майбутнього дипломата як синергію процесу самоактуалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «самоактуалізація» (лат. *actualis* – дійсний, справжній) розглядається як прагнення людини до більш повного виявлення і розвитку своїх можливостей [3, с. 27].

Самоактуалізація багатьма дослідниками розглядається вродженою властивістю (Г. Гольдштейн, Є. Є. Вахромов, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм та інші). Вона розуміється як мета, як результат, як засіб. В одних випадках самоактуалізація пов'язується з потребою самовираження в діяльності, незалежно від рівня її суспільної значущості. «Самоактуалізація, зауважує Є. Вахромов, – це свідомо здійснювана суб'єктом практична діяльність, спрямована на розв'язання певних проблем своєї життєвої ситуації, наслідком якої є самозміна... й зміна життєвої ситуації» [2, с. 111]. В інших роботах зазначається, що професійна самоактуалізація передбачає високу суспільну значущість діяльності індивіда. «Самоактуалізація пов'язана з людською потребою самоактуалізації, вона означає, що люди відчують потребу й прагнуть до здійснення всього того, що вони, ймовірно, можуть здійснити... Для людей, що самоактуалізуються, притаманне велике бажання бути корисним людству, вони поведуться більш доброзичливо й дружньо, вони менш стурбовані власними проблемами» [9, с. 772–773].

На думку К. Роджерса, самоактуалізація

– це прагнення до зростання, розвитку, самостійності, самовираження, активізації всіх можливостей свого організму. Прагнення до здорового розвитку розглядається як переважна та мотивуюча сила в людині, що діє вільно та не ослаблена ні подіями минулого, ні установками сьогодення [11].

Проблема самоактуалізації найглибше репрезентована у працях А. Маслоу. Учений визначав самоактуалізацію як безперервну реалізацію «потенційних можливостей, здібностей і талантів, як більш повне пізнання своєї місії чи покликання, долі тощо, як більш повне пізнання і прийняття власної початкової природи, як наполегливе прагнення до єдності, інтеграції, чи внутрішньої синергії особистості» [7, с. 49]. А. Маслоу розглядав людину як «істоту, що бажає», яка мотивована на пошук особистої мети. Характеризуючи особистість, здатну самореалізовуватися, він надавав перевагу прагненню до досягнення метапотреб, які роблять життя людини осмисленим, наповненим, спирчиняють вершинні хвилювання. Однак шлях до самоактуалізації відкривається тільки після того, як людина задовольняє дефіцитарні потреби (базові, сутнісні). Задоволення однієї потреби актуалізує іншу і т. д. Задоволення потреб нижчого й середнього рівнів (фізіологічних, безпеки й захисту, належності й почуттів) створює основи для виникнення в подальшому вищих потреб: у самоповазі, самоактуалізації. Людина отримує можливість більш уважно ставитися до себе, прислуховуватися до власних відчуттів; брати на себе відповідальність за обраний шлях і, зрештою, досягати стадій само актуалізації [5, с. 28].

Самоактуалізація детермінує формування й специфіку індивідуально-особистісного, процесуально-технологічного та професійно-предметного компонентів.

Індивідуально-особистісний компонент визначає ті інтегративні якості особистості, які розвиваються в процесі спеціально організованої навчально-пізнавальної, професійної діяльності на базі відносно стійких характеристик суб'єкта. Їх усвідомлення, актуалізація в процесі праці і корекція стають важливою умовою професійного становлення. Індивідуально-особистісний компонент дипломата містить у собі особливий стиль професійної діяльності, що формується на основі базових інтегральних характеристик людини. В цілому все зводиться до самовдосконалення в особистісному та професійному плані.

Процесуально-технологічний компонент пов'язаний із основними навчальними й регулюючими процедурами, які дозволяють майбутньому дипломату в оптимальні терміни

і з найменшими енергетичними затратами інтеріоризувати професійні знання на рівні навчання, залучення до самоактуалізації, тобто присвоєння індивідом діяльній сутності своєї професії. До цього компоненту включається й сама дипломатична діяльність на акмеологічному рівневі виконання. Вся праця дипломата, спрямована на розвиток і удосконалення власної особистості є основною твірною даного компонента.

Процесуально-предметний компонент відображає нормативно-предметний і предметно-творчий характер регуляції і саморегуляції, засвоєння і реалізації професійної діяльності в різних умовах і на всіх етапах професійного розвитку.

Самоактуалізаційний компонент забезпечує можливість переходу потенційних здібностей фахівця міжнародної сфери у ті, що реалізуються в процесі професійної діяльності та в період спеціальної підготовки до неї. Він визначає усі інші компоненти професійної спроможності майбутнього дипломата [4, с. 108–109].

Майбутній дипломат повинен прагнути до самоактуалізації і самореалізації з орієнтацією на професійну діяльність. У цьому контексті важливим є достатня сформованість інтелектуального і емоційного потенціалу фахівця.

Найвищим прагненням особистості повинно бути самоствердження власного «Я» відповідно до загально визнаних ідеалів [1].

Самосвідомість нерозривно пов'язане з ціннісними орієнтаціями, які визначають індивідуальність особистості. Ступінь реалістичності уявлень людини про світ і саму себе є показником інтелектуальної сформованості особистості [2].

Усвідомлення свого «Я» починається з усвідомлення своїх якостей і ціннісних орієнтацій, соціально-моральної самооцінки. Таким чином, на основі інтеграції одиничних Я-образів особистості виникає узагальнений образ свого «Я».

Сформований у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників інтелектуальний та емоційний потенціал передбачає реалістичну, позитивно розвиваючу Я-концепцію. Вона забезпечує спрямованість на самоактуалізацію і реалізацію когнітивно-емоційної складової у професійній і соціальній діяльності.

Формування інтелектуального потенціалу майбутніх фахівців як один із пріоритетних напрямків у справі модернізації вищої освіти частково вирішує дану проблему.

Соціальне становлення особистості відбувається в умовах, коли природне прагнення до самоствердження, успіху

зіштовхується зі зростаючою конкуренцією, високими вимогами до особистості майбутнього дипломата на ринку праці. Життя вимагає зовсім інших особистісних якостей, що дозволяють людині успішно інтегруватися до складного соціального середовища: здатність до швидкого освоєння нового, гнучкість, динаміка, мобільність, вміння діяти методом спроб й помилок [4, с. 111]. Формування інтелектуального потенціалу майбутніх фахівців як один із пріоритетних напрямків у справі модернізації вищої освіти частково вирішує дану проблему.

У структурі освітнього процесу повинно постійно відбуватися конструювання нового знання, що є важливою частиною самостійної роботи. Конструктивна діяльність майбутнього дипломата розпочинається тоді, коли він вступає в професійно значущі взаємодії зі знаннями про предмети і явища зовнішнього світу. Ці взаємодії та елементи навчальної праці утворюють зміст пізнавального інтересу.

Зацікавленість, самостійність, свідомість й активність майбутніх дипломатів значною мірою залежать від характеру й організованості їх діяльності, від форм й методів контролю, самоконтролю, від їх ставлення до своїх результатів. Чим краще зконструйована й систематизована система знань, які потрібно засвоїти, тим більшою мірою студентам зрозумілі цілі навчання, тим краще й міцніше ці знання засвоюються, а вміння виробляються [4, с. 107].

Одним із «локомотивів» становлення конкурентоспроможного фахівця є почуття і емоції (емоційно чуттєвий синергетизм). Формування емоційного інтелекту майбутнього дипломата дає синергію для нового етапу самоактуалізації [12, с. 98].

Сьогодні як ніколи важливо, щоб майбутні дипломати володіли розвинутим емоційним інтелектом, могли управляти своїми емоціями, розпізнавати емоції інших й на цій основі вибудовувати партнерські взаємини. Окрім того, необхідно сформувати в здобувачів певну ступінь мотивацій, що також пов'язано з розвитком емоційної сфери, високою пізнавальною активністю. У процесі навчання майбутні дипломати повинні навчитися з повагою і толерантністю ставитись до різноманітних проявів емоцій з боку однокурсників і викладачів.

Д. Големан визначає емоційний інтелект як:

- усвідомлення своїх відчуттів та здатність управляти ними;
- здатність мотивувати себе до творчого виконання роботи на високому рівні;
- усвідомлення того, що відчувають інші

й на цій основі ефективно управляти взаємовідносинами [2].

Вивчення психолого-педагогічної літератури дозволило виокремити наступні компоненти емоційного інтелекту, які, на нашу думку, сприяють становленню конкурентоспроможного фахівця міжнародної сфери:

– self-comprehension – емоційне самоусвідомлення, самоствердження, самоактуалізація;

– imaginative insight – емпатія, відповідальність, міжособистісні відносини;

– achievement motivation – професійні компетенції, прагнення отримати певний статус, репутацію в суспільстві, формування високої самооцінки, потреба в самореалізації, мотивація;

– communicative learned behavior – побудова взаємин з оточуючими, досягнення взаєморозуміння;

– stress-control – управління стресом, контроль імпульсивності [3, с. 28].

У напрямку формування емоційного інтелекту основним ресурсом для є – емоція інтересу. Необхідно на перше місце ставити інтереси студента, розвивати їх, пропонувати такі форми і види роботи, які викликають невпинний пізнавальний інтерес, породжують емоції і стани, що стимулюють ціннісне ставлення до досліджуваного предмета чи явища.

Високий рівень емоційного інтелекту свідчить про внутрішню розкутість молоді людини, її здатність до самовираження. Успішне самовираження є результатом успішної діяльності, оскільки людина перестає бути рабом своїх емоцій, не боїться своєї «скутості», чітко розуміє свої наміри.

Відомо, що будь-яке поведінка пов'язана з емоціями, оскільки вона спрямована на задоволення потреб. Емоції організують діяльність людини, стимулюють і спрямовують її. Емоції відображають не тільки особистісну, а й соціально-психологічну сторону людини. При цьому в динаміці емоційних процесів важливу роль відіграють когнітивні чинники, які в кінцевому підсумку і дозволяють нам говорити про емоційний інтелект.

Отже, сформований емоційний інтелект молоді людини сприяє розумінню нею своєї емоційної сфери, тобто з'являється можливість керувати емоціями, спрямовувати їх на допомогу розуму. Регулювання емоцій передбачає побудову відносин з іншими людьми, заснованих на взаєморозумінні і толерантності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Під самоактуалізацією майбутнього дипломата ми розуміємо

реалізацію потенційних інтелектуальних і емоційно-ціннісних можливостей молоді людини, її здібностей, а також прагнення до внутрішньої синергії особистості. Поняття «синергія» трактується як взаємодія двох або більше чинників, у результаті якої підсилюється значущість кожного окремого компонента. Таким чином, процес становлення особистості – це синергізм спільно взаємодіючих явищ і процесів на системному рівні. Сформований у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників інтелектуальний та емоційний потенціал передбачає реалістичну, позитивно розвиваючу Я-концепцію. Вона забезпечує спрямованість на самоактуалізацію і реалізацію когнітивно-емоційної складової у професійній і соціальній діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Армстронг М. Практика управління людськими ресурсами. СПб. : Питер, 2008. 848 с.
2. Вахромов Е. Е. Психологические концепции развития человека. Теория самоактуализации: учеб. Пособие. М. : Междунар. пед. акад., 2001. 111 с.
3. Галишнікова Е. М. Самоактуализация главный мотивационный фактор успеха будущего специалиста. *Alma mater (Вестник высшей школы)*. 2011. № 1. С. 26–25.
4. Лебедик І. В. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до професійної самореалізації у процесі вивчення фахових дисциплін: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2007. 216 с.
5. Ляшенко Р. О. Розвиток професійної самоактуалізації майбутнього викладача-філолога в процесі магістерської підготовки: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кропивницький, 2017. 261 с.
6. Мальський М., Мороз Ю. Підготовка фахівців міжнародників в умовах трансформації міжнародної системи. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 3–8.
7. Маслоу А. Психология бытия. М. : Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. С. 49.
8. Маслоу А. Самоактуализация. *Психология личности*. Тексты. М., 1982.
9. Психологическая энциклопедия / Под ред. Р. Корсини, А. А. Ауэрбаха; наук. ред. пер. на русск. яз. А. А. Алексеев. М., 2003. С. 772–773.
10. Радул В. В. Соціальна зрілість особистості. Харків: Мачулін, 2017. 441 с.
11. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М. : Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. 480 с.
12. Талатук Н. М. Воспитание – синергетическая система ориентированного человековедения. Казань: Дом печати, 1998. 135 с.

REFERENCES

1. Armstrong, M. (2008). *Praktika upravleniya chelovecheskimi resursami*. [Practice of human resource management]. SPb.: Piter.
2. Vakhromov, Ye. Ye. (2001). *Psikhologicheskiye kontseptsii razvitiya cheloveka. Teoriya samoaktualizatsii*. [Psychological concepts of human development. Self-actualization theory]. M
3. Galishnikova, Ye. M. (2011). *Samoaktualizatsiya glavnyy motivatsionnyy faktor uspekha budushchego spetsialista* [Self-actualization is the main motivational factor for the success of a future specialist].
4. Lebedyk, I. V. (2007). *Pidhotovka maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov do profesiynoyi samorealizatsiyi u protsesi vyvchennya fakhovykh dystsyplin* [Preparation of future teachers of foreign languages for professional self-realization in the process of studying professional disciplines]. Kirovohrad.
5. Lyashenko, R. O. (2017). *Rozvytok profesiynoyi samoaktualizatsiyi maybutn'oho vykladacha-filologa v protsesi mahisters'koyi pidhotovky*. [Development of professional self-actualization of the future teacher-philologist in the process of master's training]. Kropyvnyts'kyi.
6. Mal's'kyi, M., Moroz, Y. (2012). *Pidhotovka fakhivtsiv mizhnarodnykh v umovakh transformatsiyi mizhnarodnoyi systemy*. [Training of international specialists in the transformation of the international system]. L'viv.
7. Maslou, A. (1997). *Psikhologiya bytiya*.

- [Psychology of Being]. Moscow. Kiyev.
8. Maslou, A. (1982). *Samoaktualizatsiya*. [Self-actualization]. Moscow.
 9. *Psikhologicheskaya entsiklopediya* [Psychological encyclopedia]. Moscow.
 10. Radul, V. V. (2017). *Sotsialna zrilist osobystosti*. [Social maturity of the individual]. Kharkiv.
 11. Rodzhers, K. (1994). *Vzglyad na psikhoterapiyu. Stanovleniye cheloveka*. [A look at psychotherapy. Becoming a person]. Moscow.
 12. Talatuk, N. M. (1998). *Vospitaniye – sinergeticheskaya sistema oriyentirovannogo chelovekovedeniya*. [Education – a synergetic system of oriented human studies]. Kazan'.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БАЛАНУЦА Олександр Олександрович – кандидат економічних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Кувейті.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх дипломатів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BALANUTSA Oleksandr Oleksandrovych – Candidate of Economical Sciences, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the State of Kuwait.

Circle of scientific interests: professional training of future diplomats.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2021 р.

УДК 378.011.3 – 051:78

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-63-67

БОДРОВА Тетяна Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5359-2164>
e-mail: bodrovatetana@gmail.com

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вирішення проблем виробничо-практичної діяльності майбутніх освітян пов'язаний з підготовкою вчителів-майстрів, здатних реалізовувати своє покликання, усвідомлювати педагогічний процес з позицій продуктивного результату навіть в умовах трансформації культурно-освітніх реалій.

Аналіз наукових досліджень у сфері сучасної мистецької освіти засвідчує, що між вимогами ринку праці та практичними результатами освітньої діяльності утворився відчутний розрив між недостатнім рівнем знань сучасних технологій та сформованістю вмінь їх застосування в нових умовах, між

посиленням вимог до професійної мобільності майбутніх фахівців та перспективою скорочення термінів їх практичної підготовки.

Серед умов, за яких може відбуватися продуктивна підготовка фахівців у сфері освіти, домінують виступають володіння оригінальними педагогічними техніками, спроможність до педагогічної імпровізації в нестандартних ситуаціях, здатність до саморозвитку та самонавчання з урахуванням фактору мінливості освітніх обставин (В. Андрущенко, І. Бех, Н. Дем'яненко, В. Огнев'юк, О. Пехота, С. Сисоєва).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілком очевидно, що з усіх форм фахової підготовки саме педагогічна практика